

Трајемо док п

За 78 дана, колико је трајала агресија 19 земаља на Југославију, погинуло је више од хиљаду припадника Војске и око две и по хиљаде цивила. Под бомбама Северноатлантског пакта страдало је и деведесет малишана. Рањено је више од пет хиљада људи. Крстарећим ракетама, авионским, касетним и графитним бомбама уништено је више од педесет мостова, оштећено на стотине путева, тргова, улица, срушено је на десетине стамбених зграда, разаран је електроенергетски систем... Непроцењиву штету претрпели су и бројни споменици културе, манастири, цркве. Уништена су многобројна велелепна здања у Београду, Нишу, Новом Саду... На Косову и Метохији страдали су бројни докази вековног српског битисања на том простору.

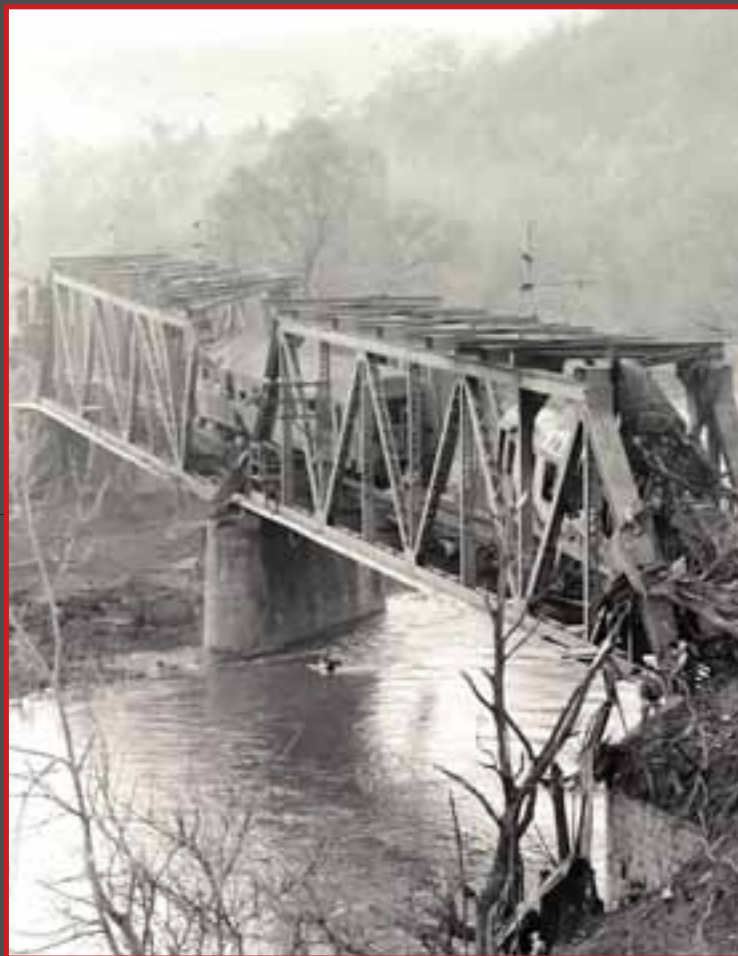
Сећањем обележавамо деценију од агресије Натоа на Југославију, од необјављеног, 78 дана и ноћи дугог, ваздушног напада на српски народ и његове градове. Мало је времена прошло од стравичних јаука сирена за ваздушну узбуну, продорних звукова крстарећих ракета и језиве рике тона и тона авионских бомби, бачених на уснуле грађане Шумадије, Војводине, јужне Србије, Косова и Метохије, да бисмо без емоција, без страсти и бола, без горког укуса неправде, могли да помислимо на тих тешких и неизвесних 11 недеља.

Још нема довољне историјске дистанце од нашег свакодневног вишечасовног живота под земљом, у подрумима Београда, Ниша, Лесковца, Куршумлије, Сурдулице, Новог Сада, Суботице, Чачка, Алексинца, Пирота, Приштине, Пећи, Косовске Митровице, свих оних градова који су били на мети бомбардера. Још нас гребе стрепња с којом смо дочекали вече 24. марта 1999, претпоследње године 20. века, када су бомбардовани војни аеродроми и одбрамбена инфраструктура. Ко зна да ли ћемо икад и моћи да хладнокрвно говоримо о том периоду наше националне историје.

А веровали смо, готово до последњег тренутка, да до напада неће доћи. Војници су, додуше, већ неколико дана били на борбеним положајима, углавном крај противавионских ракетних оруђа и осматрачких система, али су и они, попут других, очекивали да се нађе неко разумно решење. Надали смо се чак и док смо, на сателитској телевизији, гледали полетање на десетине и десетине бомбардера у Авиану. Мислили смо – вратиће се у последњем тренутку. А онда, нешто пре 20 часова, те среде, 24. марта, одјекнуле су експлозије бомби, зачуле су се сирене... И оптимизам је отишао у неповрат. После неуспелих преговора у Рамбујеу, Северноатлантски савез отпочео је ваздушне нападе на тадашњу СРЈ. Југословенска влада исте ноћи прогласила је ратно стање.

Од 1999. године, српски народ први пролећни месец, можда најлепши у години, не може да раздвоји од бомби, од ваздушних узбуна, од експлозија... Од смрти. За 78 дана, колико је трајала агресија 19 најбогатијих земаља, предвођених Сједињеним Америчким Државама, погинуло је више од хиљаду припадника Војске и око две и по хиљаде цивила. Свој последњи сан у некој од тих стравичних ноћи уснуло је и деведесеторо деце. Рањено је више од пет хиљада људи.

Свакодневно бомбардовање српских градова окончано је 10. јуна, усвајањем Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених на-

ПАМТИМО

ција и потписивањем Кумановског споразума, којим је власт на Косову и Метохији преузела међународна војна управа. Радост због завршетка ваздушне операције, цинично, нељудски, нехумано, сурово назване „Милосрдни анђео“, убрзо је заменила туга због стравичних последица америчке и западноевропске „милости“.

Од 24. марта, када су на југословенске градове пале прве бомбе, до 9. јуна и последњих дејстава авијације Северноатлантске алијансе, углавном по цивилним објектима у Србији, погинуло је и рањено око осам и по хиљада људи, а међу њима је било и деце, уништено је више од педесет мостова, оштећено на стотине путева, тргова, улица, срушено је на десетине стамбених зграда... Непроцењиву штету претрпели су и бројни споменици културе, манастири, цркве,

многобројна велелепна здања у Београду, Нишу, Новом Саду, Сурдулици, Алексинцу... више не постоје. На Косову и Метохији упорно и методично уништавани су најстарији споменици вековног битисања српског народа на тим просторима.

За једанаест недеља, само у Београду, страдало је неколико архитектонских бисера, попут Авалског торња, Пословног центра „Ушће“, зграде старог Генералштаба, председничке резиденције у Ужичкој, здања Телевизије у Абердаревој и Министарства унутрашњих послова у Милошевој улици, Команде Ваздухопловства у Земуну... Оштећени су манастири и цркве из 16. и 17. века.

Бомбе авијације НАТОа нису бирале циљеве. Осим бројних споменика, доказа вишевековног трајања српског народа на овим просторима, бомбе и кристареће ракете погађале су индустријска и привредна постројења. Уништавани су погони нафтне, машинске и хемијске индустрије, разарани складишта горива и бензинске пумпе, гађане су електране, онемогућавана је дистрибуција струје и воде... Над електропривредном инфраструктуром испробана су и нова оружја, попут графитних бомби. Велике штете претрпела је и саобраћајна инфраструктура – поред многобројних мостова и надвожњака, страдали су и аеродроми, путеви, железничке пруге, хотели...

Нису поштеђени ни стамбени објекти. „Колатерална штета“, нанета српском народу на градским трговима, пијацама и у многим веома прометним улицама, попут оних у Нишу, Куршумлији, Владичином Хану, Сурдулици, Новом Пазару, Алексинцу... никада неће бити заборављена. Цену тог новогорног, еуфемистичког термина, измишљеног да би се оправдали (случајни ?!) злочини над недужним становништвом, платило је, за 78 дана непрекидног бомбардовања, животом више од 400 особа. Од петог априла 1999. године, када је, у центру Алексинца, погинуло 17 грађана, до бомбардовања старачког дома у Сурдулици, почетком јуна, догодило се најмање 15 сличних „грешака“. Гађане су телефонске централе, болнице, возови, аутобуси, избеглички конвоји, затвори...

И овог марта, док се грађани Србије сећају свих жртава нечовечног и немилосрдног бомбардовања једне суверене европске државе на крају 20. века, морамо поновити поруку важну не само за Србе и Србију, већ и за све друге народе и државе у целој Европи, у целом свету. Ратом се никада и нигде није решио ниједан проблем. Прошло је десет година од агресије НАТОа на Југославију, земљу које више нема, а проблеми су остали. Решења су тражена и после бомбардовања, а тражиће се и у будућности. Проблеми и њихово решавање су судбина човека, његовог постојања. Јасно је да свеколиког и сввременског решења за све проблеме једноставно нема. Али свима треба да буде јасно и то да рат не сме да буде ни понуђен као облик наметања решења.

Ако се и овом приликом, у спомен жртвама агресије НАТОа на Србију и српски народ, присетимо Достојевског и његових „суза детињих“, нема никаквог двоумљења да злочини почињени у периоду од среде, 24. марта 1999, до четвртка, 10. јуна исте, претпоследње године 20. века, немају никакво оправдање и не смеју бити заборављени. Жртве „Милосрдног анђела“ морају да памте и они који су их својом беспримерном суровошћу изазвали. А ми поготову. Живећи на овим просторима много пута смо искусили да заборав собом носи старе опасности на нови, увек суровији и немилосрднији, начин. Подсећајући на жртве српског народа, дате на крају 20. века, баш као и на његовом почетку, свесни смо истине да ћемо трајати док памтимо. И памтићемо да бисмо трајали. ■

Душан ГЛИШИЋ

